

где $C_{\text{кв}}$ – стоимость квартиры или комнаты, грн.; $C_{\text{и}}$ – базовая (инвентаризационная) стоимость 1 м² полезной жилой площади дома, грн.; P – площадь оцениваемой квартиры или жилой комнаты, м²; $K_{\text{пк}}$ – суммарный коэффициент потребительского качества равен:

$$K_{\text{пк}} = K_1 + K_2 + K_3 + \dots + K_n,$$

где $K_1, K_2, \dots, K_n$ – частные коэффициенты потребительского качества.

Особенностью рынка недвижимости, в том числе вторичного рынка жилья, является постоянные изменения факторов, влияющих на стоимость объектов недвижимости. Поэтому оценка стоимости считается достоверной только на дату ее проведения. Учитывая эту особенность, по нашему мнению, целесообразно стоимость объектов, определяемую бюро технической инвентаризации, фиксировать каждые пять лет в технических паспортах на жилые и нежилые строения. Такие данные служили бы основой для текущего учета стоимостных показателей в бухгалтерском, финансовом и статистическом учетах предприятий жилищно-коммунального хозяйства.

1. Гранова И.В. Оценка недвижимости. – СПб: Питер, 2001. – 208 с.

2. Грабовский С.В. Оценка доходной недвижимости. – СПб: Питер, 2001. – 336 с.

3. Григорьев В.В. Управление муниципальной недвижимостью. – М.: Дело, 2001. – 704 с.

4. Про місцеве самоврядування: Закон України №280/97-ВР // Урядовий кур'єр. – 21 травня 1997 р.

5. Підсумки діяльності житлово-комунального господарства за 2002 рік // Інформаційний бюлетень Держжитлокомунгоспу. – К.: ДЖКГ, 2003. – 35 с.

Получено 17.10.2003

УДК 330.101

І.В.КАЛІНІЧЕНКО

Харківський державний економічний університет

ЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПРОЦЕС В ЕКОНОМІЧНІЙ НАУЦІ

Розглядається загальна проблема взаємозв'язку і взаємодії економічної науки та економічної практики, а також методологічне питання про характер та спрямованість еволюційного процесу в економічній науці.

На всіх етапах розвитку економічної науки найбільш важливою проблемою, на думку автора, була і залишається проблема взаємозв'язку і взаємодії економічної науки та економічної практики в суспільстві. Економічні вчення не тільки відображують економічні процеси, а й справляють певний вплив, прискорюючи або сповільнюючи суспільний розвиток. Як відомо, багато концепцій, таких, наприклад,

як неокласичні, кейнсіанські, неоліберальні, стали основою державної економічної політики різних країн [5, с.16].

Для України сьогодні особливе значення мають різні концепції ринкової економіки та планового прогнозування, оскільки потрібна обґрунтована оцінка економічної дійсності для визнання шляхів переходу до ринкової економіки, а в перспективі – до соціально-орієнтованої ринкової економіки.

Важливість і актуальність вищезначеної загальної проблеми, а також її зв'язок з практичними завданнями щодо стабілізації економічної ситуації в Україні не викликають сумніву. Цій проблемі присвячуються дослідження і публікації багатьох вітчизняних вчених-економістів. Наприклад, професори Київського національного університету П.І.Юхименко і П.М.Леоненко в книзі „Історія економічних учень” дають розділ „Теоретичні основи досягнення добробуту в Україні”, в якому наводять варіант використання економічних ідей і концепцій для побудови ринкової економіки в Україні [7, с.405-414].

Професор Харківського державного економічного університету М.А.Сіроштан у своїх наукових працях багато уваги приділяє дослідженням з даної проблеми. При цьому він підкреслює, що ігнорування висновків економічної науки при формуванні й проведенні економічної політики держави (конкретно України) призводить до тяжких наслідків [6, с.98].

Ще ряд публікацій, де висвітлюється роль висновків економічної науки для обґрунтування державної економічної політики країни, також є авторським внеском у розв'язання досліджуваної проблеми [5, с.23; 2, с.251].

Продовження досліджень з цієї проблеми привело до необхідності визначити, як же йде еволюція економічної науки, як виникають нові економічні теорії, тобто необхідно визначити характер і спрямованість еволюційного процесу в економічній науці. Цьому важливому питанню, яке і досі залишається дискусійним, присвячується дана стаття.

Згідно з першим, найбільш поширеним поглядом, який називають кумулятивним, пізніші економічні теорії за принципом спадкоємності є поліпшеним варіантом старих. У нових теоріях розв'язуються не вирішені раніше завдання, виправляються окремі помилки, формуються нові проблеми [4, с.3; с.307; 6, с.11]. За думкою всесвітньо відомого дослідника історії економічної думки М.Блауга, сучасні теорії можуть бути повністю зрозумілими тільки за умови, якщо їх розглядають як спадщину минулих теорій [1, с.1; с.24; с.659].

Відповідно до другого погляду розвиток економічної думки розу-

міється „не як процес послідовних поліпшень, великих або малих, а як набір можливих альтернативних пояснень, цінність яких змінюється з плином часу” [3, с.10]. Цей погляд у трактуванні професора Російської академії наук В.М.Костюка називається еволюційним. Перше запитання виникає відносно назви: а хіба кумулятивний процес як процес розвитку від нижчого до вищого, від старого до нового не є еволюційним? Друге запитання постає щодо протиставлення процесу створення нових теорій шляхом удосконалення старих і процесу створення нових, але альтернативних теорій.

На нашу думку, якщо другий процес назвати альтернативним і розглядати його не як протилежний, а як такий, що доповнює перший, то запитання виникати не будуть. Цей підхід здається нам більш правомірним і сучасним.

Процес кумулятивного розвитку економічної думки і процес альтернативного розвитку економічних поглядів, взяті в діалектичній єдності, і будуть представляти безперервний процес еволюції економічних вчень. Прикладом цього є історія появи двох широко відомих альтернативних теорій: *теорії трудової вартості* і *теорії граничної корисності*. Витоки обох теорій знаходяться у працях стародавніх вчених, зокрема Аристотеля, який вже в IVст. до н.е. розглядав категорії вартості й корисності [4, с.10].

У подальшому кумулятивний процес розвитку „повів” ці категорії різними, але паралельними шляхами, через численні „пункти” – праці окремих вчених і теорії економічних шкіл. У першому випадку найголовнішими пунктами стали праці У.Петті, А.Сміта, Д.Рікардо і, нарешті, К.Маркса, а в другому – праці А.Курно, Г.Госсена, К.Менгера, Е.Бем-Баверка, Ф.Візера, У.Джевонса, Л.Вальраса [1].

Аналіз суті теорії трудової вартості (класична школа та марксизм) і теорії граничної корисності (школа граничної корисності і математична), а також історія виникнення цих теорій не залишають сумніву в тому, що вони народилися як результат дії і альтернативного і кумулятивного процесів розвитку економічної думки. До цих наукових висновків слід додати, що на думку відомих сучасних дослідників, зокрема М.Блауга, еволюційний процес в економічній науці має прогресивний характер [1, с.6].

Опонент М.Блауга по дискусії В.М.Костюк вважає, „що прогрес в історії економічної теорії – двоїстий і невизначений”. На його думку, нові й старі економічні теорії „часто виявляються непорівнянними, бо відносяться до різних економічних систем, до різних „зрізів” економічної реальності” [3, с.8].

Але ця теза викликає міркування. Такі елементи економічної реальності, як знаряддя праці, технологічні процеси, види енергії та матеріалів, якісний рівень робочої сили і багато чого ще в економіці теж були різними в різних економічних системах. При цьому ж не можна заперечити, що всі ці елементи постійно удосконалювалися, і це є доказом економічного прогресу. Тому здається, що В.М.Костюк сам із собою немовби вступає у суперечність, говорячи, „що еволюція економічної думки є своєрідним відображенням самої економіки” [3, с.8]. Ця теза, на нашу думку, в сукупності з попередніми міркуваннями саме і підтверджує наявність прогресу в економічній науці й при тому абсолютно визначеного.

Як висновок підкреслимо наступне. Економічна наука пройшла довгий шлях розвитку. Численні теорії, школи і течії відображають еволюцію цієї науки. Характер і спрямованість цього еволюційного процесу й досі викликають дискусію. Варіант вирішення цього методологічного питання вбачається у визнанні діалектичної єдності кумулятивного і альтернативного процесів розвитку економічної думки. При цьому слід визнати, що еволюційний процес в економічній науці має прогресивний характер. Нові теорії, що виникнуть на базі уже відомих або на відміну від них, як альтернативні, увійдуть в історію і займуть своє місце в економічній науці, а в економічній практиці деякі з них стануть концепціями державної економічної політики різних країн світу.

1.Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе. – М.: Дело ЛТД, 1994. – 688 с.

2.Калініченко І.В. Економічна наука і економічна політика держави // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.40. – К.: Техніка, 2002. – С.251-253.

3.Костюк В.Н. История экономических учений: Уч. пособие. – М.: Центр, 1998. – 224 с.

4.Лисовицкий В.Н. История экономических учений. – Харьков: Р.И.Ф., 2002. – 320 с.

5.Сіроштан М.А., Григорян Г.М., Тененбаум А.Б. та ін. Політична економія: Навч. посібник. – Харків: РВВ ХДЕУ, 1998. – 344 с.

6.Сіроштан М.А. Коротко про історію реформ: суть, протиріччя. – Харків: ХДЕУ, 1999. – 104 с.

7.Юхименко П.І., Леоненко П.М. Історія економічних учень: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2001. – 514 с.

Отримано 23.07.2003